



รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๖
(สมัยสามัญ)

วันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ฉบับสำนักงานพิมพ์

ครั้งที่ ๑ ถึง ครั้งที่ ๕๕ (สมัยสามัญ) พ.ศ. ๒๕๖๕

สารบัญ

ครั้งที่ ๓๖/๒๕๖๕

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา

ตั้งแต่มาตรา ๙ ถึง ๒๗

๓๗๖-๕๕๗

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๖/๒๔๗๕

วันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ (ตอนบ่าย)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มเปิดประชุมเวลา ๑๔.๑๐ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๖ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่่าบัดนี้จะได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจากเดตาเข้าเป็นต้นไป และขอให้ถือว่่าที่ประชุมนี้ได้เปลี่ยนภาวะเป็นอนุกรรมการเต็มสภาตั้งเดตาเข้า

มาตรา ๘ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกล่าวว่่า ในมาตรา ๘ นี้ อ่านว่่า “ การสืบราชสมบัติทำนว่่าให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ แด่ระบอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ” ความข้อนี้เห็นจะไม่ต้องกรความอธิบายอย่างไร เพราะตามค่วหนึ่งลือชัดเจนนอยู่แล้วว่่า การสืบราชสันตติวงศ์เป็นดังที่กำหนดไว้ในกฎมณเฑียรบาลข้อสำคัญมื่ออย่างเด็ยว่่า การสืบสันตติวงศ์ให้เป็นไปโดยกฎข้อบังคับมื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แด่พรอมค่วด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น เห็นจะพอแก้หลักการแล้ว

พระยาอุคตพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวกับผู้ทูลในหลวงเห็นชอบนั้น แต่ถ้ามหาอำมาตย์ไม่เห็นชอบด้วยจะเลือกคนใหม่ได้ไหม จะเลือก จากพระราชวงศ์จักรีหรือเลือกใคร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่าขอให้พิจารณา กฎเกณฑ์ธรรมดา ท่านได้กำหนดไว้เป็นลำดับแล้ว โดยปกติต้อง เลือกตามกฎเกณฑ์ธรรมดา สถานที่ทุกคนคงกล่าวได้ด้วยความมั่นใจ ว่า ทุก ๆ คนไม่มีท่านผู้ใดที่ประสงค์จะเลือกองค์ผู้ขึ้นเป็นกษัตริย์ เป็นแน่แท้ ที่เขียนไว้ เช่นนี้ก็มีอยู่ตอนหนึ่งว่า พระมหากษัตริย์ทรง เลือก รัชทายาทได้ โดยไม่ต้อง คำนึง ถึง บทบัญญัติ ซึ่ง ร่างไว้ในกฎ มณฑีรบรรดา ตามที่ร่างไว้ในกฎมณฑีรบรรดาเป็นลำดับ คือเลือก คนที่ ๑-๒-๓-๔ แต่ว่าหาว่ามีได้ เช่นคนที่ไม่สมควรเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เช่นนี้ก็ต้อง ประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่ ใช่ว่าเป็นของใหม่ ถ้าเรารับว่าจะเลือกพระเจ้าแผ่นดินสยามชั้นครอง ราชสมบัติด้วยการอัญเชิญของประชาชนอย่างที่ว่า "เอนกนิกร สโมสร สัมมต" ซึ่งไม่ใช่พระเจ้าแผ่นดิน เสด็จ เถลิงถวัลย์สมบัติโดย พระราชอำนาจที่มาจากสวรรค์เหมือนต่างประเทศในบางสมัยบางเมือง ที่เขาลือ ประเพณีของเราไม่มีเช่นนั้น ประเพณีของเรามีว่า พระ มหากษัตริย์ เสด็จเถลิงถวัลย์สมบัติ ด้วย ประชาชนอัญเชิญ เสด็จขึ้น ครองราชสมบัติ ที่ว่าประกอบด้วยความเห็นชอบของผู้แทน สภา ผู้แทนราษฎร ๑๓ ด้านเศษ

พระยาอุคตพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวหาเรื่องเช่นนี้ในขรรมนุญ
 ชัดครวมีมาตรา ๔ อ้างถึงนามกษัตริย์ที่ดำรงประเทศ ฉะนั้นการ
 ดับต้นคดีจึงเป็นไปตามกฏมนเทียรบาลแต่เดิกลงในองค์จักรี ใน
 ร่างใหม่ไม่กล่าวถึงพระนามในหตุองในที่นี้เลย ถ้าหมายความพอกไม่
 คัดค้าน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าในที่นี้เห็นว่า
 พอแล้ว

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า ในหมวด ๘ ภาผู้แทน
 ราษฎรว่า ผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ อยากทราบ
 ความประสงค์ของท่านประธานอนุกรรมการว่า พระมหากษัตริย์ต้อง
 ทรงปฏิญาณใหม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าผู้ที่ เป็นสมาชิก
 สภานัก่อนที่จะเข้ารับหน้าที่ ต้องปฏิญาณแต่ ตามประเพณี ราชา
 ภิเศกก็มีการปฏิญาณอยู่แล้ว

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวหาควรบัญญัติไว้

พระยาราชวังสัน กล่าวหาในประเทศเต็นมาร์คถึงเป็นรัชทายาท
 ก็ต้อง ปฏิญาณเหมือนกัน เพราะในโอกาสบางคราวต้องทำการเป็น
 ผู้แทนพระเจ้าแผ่นดิน แต่ความคิดของเรานั้นก็เพื่อวางระเบียบ ว่า
 สิ่งใดที่เป็นแบบธรรมเนียมอยู่แล้ว เราไม่อยากจะพูดมากนัก ตามความ
 คิดเดิมในการร่างรัฐธรรมนูญ ประสงค์ไม่ให้ยาวเกินไป สิ่งใดที่มี

และพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมือนกัน ฉะนั้นจึงไม่บัญญัติได้ เพราะ
ความคิดเช่นนั้นเราอาจได้ เห็นว่าไม่เป็นอะไร ทั้งเห็นความสะดวก
ว่าการบัญญัติเช่นนั้นจะดีกว่า

นายหงวน ทองประเสริฐ ตอบว่าความจริงเห็นด้วย แต่
ธรรมเนียมนี้ไม่ใช่บังคับ อีกประการหนึ่งตั้งเป็นคราวแรกไม่
เคยใช้มา

พระยามนษาคุราช กล่าวว่ ประเทศอื่น ๆ ที่จะผิดเปลี่ยน
พระเจ้าแผ่นดินเขามีในธรรมเนียม

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ในธรรมเนียมบางฉบับได้บัญญัติว่า
ไว้ว่าจะปฏิญาณอย่างนั้น ของเราทราบว่ พระเจ้าแผ่นดินต้องทรง
ปฏิญาณต่อหน้าเทวดาทั้งหลายและพระพุทธรูปเป็นต้น เราอยากจะ
เจียมเจียม

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่ ขอเรียนถามว่าควรจะแก้
ไขอย่างไรหรือไม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าไม่เห็นจำเป็น
เพราะไม่ทำให้ คืบขึ้นหรือเลวลง มีอยู่แต่จะไปต่างเสียทำไม ถ้าแม้
ว่าความข้อนั้นดีหรือเพิ่มสิทธิก็ควรอยู่ การที่บัญญัติไว้เช่นนั้น
เพื่อเขียนได้ให้ หู ๆ ถึงไม่เขียนก็อยู่แล้ว

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่ เพื่อความเข้าใจของราษฎร
ทั้งหลาย ให้ตั้งมติว่าจะสมควรหรือไม่

หดวงประดิษฐ์มุนุขรรณม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแกลงให้ที่ประชุม
ทราบเท่าที่นายหงอน ทองประเสริฐ ได้ร้องให้เติมร่างว่าพระมหา
กษัตริย์ต้องทรงปฏิญาณนั้น การที่ไม่เขียนไว้ก็ดีกว่า คือว่าเวลาขึ้น
เสวยราชย์ต้องทรงกระทำตามพระราชประเพณี การที่ไม่เขียนไว้
ไม่ใช่เป็นการยกเว้นที่พระองค์จะไม่ต้องทรงปฏิญาณ ขอให้จัด
บันทึกข้อความสำคัญไว้ในรายงาน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่ เนื่องจาก
หดวงประดิษฐ์มุนุขรรณมได้กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าขอแกลงว่าได้เคยเฝ้า
และทรงรับสั่งว่า พระองค์เองได้ทรงปฏิญาณเวลาเสวยราชสมบัติ
และเวลาขึ้นรับเบญจรัชทายาทก็ต้องปฏิญาณเช่นหนึ่งก่อน ความ
ข้อนี้เมื่อพระองค์เองทรงรับสั่งเช่นนั้น เพราะฉะนั้นรับรองได้อย่าง
ที่หดวงประดิษฐ์มุนุขรรณมว่าเป็นพระราชประเพณีที่เดียว

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่ เป็นที่เข้าใจแล้วว่า พระเจ้าอยู่หัว
ต้องทรงปฏิญาณตามนี้ แต่นี่เป็นรัฐธรรมนูญสำคัญอย่างยิ่ง เท่าที่
ได้จัดบันทึกรายงานยังน้อยไป ถ้าอย่างไรให้มีได้ในธรรมนูญจะดียิ่ง

หดวงประดิษฐ์มุนุขรรณม ตอบว่ สภาผู้แทนราษฎรต้องเห็น
ชอบในการอัญเชิญพระมหากษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์หรือในการล้มมณฑล
ทายาท ถ้าองค์ใดไม่ปฏิญาณเราคงไม่ลงมติให้

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่ องค์ข้อ ๆ ไปอาจไม่ปฏิญาณ

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ตามหลักการในที่ประชุมต่าง ๆ ถ้ามีคำจحدในรายงานแล้ว เขาก็เป็นหลักกรเหมือนกัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงให้สมาชิกลงมติ มาตรา ๘ ว่า “การสืบราชสมบัติท่านทำให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎมณเฑียรบาลหรือให้เติมคำว่า “จะต้องปฏิญาณ”

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า บัดนี้มีความเห็น ๒ ทาง คือทาง หนึ่งเห็นว่า ควรคงตามร่างเดิม อีกทางหนึ่งว่า ควรเติมความ ให้ชัดยิ่งขึ้น

ที่ประชุมลงมติตามร่างเดิม ๔๗ คะแนน ที่เห็นว่าให้เติมความ ให้ชัดขึ้นมี ๗ คะแนน เป็นอันตกลงว่าไม่ต้องเติมความอีก

มาตรา ๓๐ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่่า ในมาตรา ๓๐ นี้ท่านว่า “ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ทรงบริหารพระราชภาระ ไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้น เป็นผู้ ดำเนินราชการแทนพระองค์ด้วยความเห็นชอบ ของสภาผู้แทนราษฎร ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะทรงตั้งได้ไซ้ ท่าน ให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันตั้งขึ้น ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎร ยังมีได้ตั้ง ให้คณะกรรมการราษฎรกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว ความตอนนั้นขอเติมคำ “จะ” ลงในบรรทัดที่ ๒ ระหว่างคำ “เหตุ

หนึ่ง” กับคำ “ทรง” อ่านว่า “หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรง ฯลฯ”
 มาตรฐานบรรทัดที่ ๗ ซึ่งอ่านว่า “ราชฎยังมีได้ตั้ง” ให้เติมคำ
 “ใคร” ลงข้างหลัง อ่านว่า “ราชฎยังมีได้ตั้งใคร” และเว้นวรรค
 แล้วเติมคำ “ท่าน” ลงข้างหน้าคำว่า “ให้คณะกรรมการราชฎ”
 อ่านว่า “ท่านให้คณะกรรมการราชฎ ฯลฯ”

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่ ในมาตรฐานได้เสนอข้อคิดคือ
 ประธานสภาฯ คือในบรรทัดที่ ๒ ขอให้เติมคำ “ซึ่งจะ” ลงใน
 ระหว่างคำ “เหตุหนึ่ง” กับคำ “ทรง” เพื่อให้ได้ความสนิท
 สัมผัสชัดเจนและสอดคล้องขึ้นอย่างเดียวกับความในประโยคที่ว่า “จะ
 ไม่ประทับ” เพราะการที่จะทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะ
 ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้นจะต้องทรงตั้งต่อเมื่อทรงรู้พระ
 องค์ว่า “จะไม่ประทับในสยาม” หรือ “จะไม่ทรงบริหารพระราช
 ภาวะได้” หรือว่าเมื่อไม่ประทับแล้วหรือไม่ทรงบริหารพระราชภาวะ
 แล้วจึงจะทรงตั้ง ย่อมเป็นไปได้ พุคตามหลักภาษาแล้วควร
 จะต้องเติมคำ “ซึ่งจะ” ตามที่ขอมา (อย่างเดียวกับต้นฉบับ
 ภาษาอังกฤษ) อนึ่งในบรรทัดที่ ๖ ขอให้เติมต้นขาน “แต่” ลง
 ข้างหน้าคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” อ่านว่า แต่ในระหว่าง ฯลฯ”
 เพื่อแยกความให้ขาดจากประโยคหน้า และให้ความกินกันกับประโยค
 ที่ว่า “ให้คณะกรรมการราชฎกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว” เพราะ

ความที่อยู่ข้างหน้าคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” กับข้างหลังคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” นั้นแย้งกัน มิฉะนั้นอาจทำให้ผู้อ่าน ๆ เสียความไปได้
 ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่ เมื่อเติมคำ “จะ” ลงแล้วจะพอใจหรือยัง

นายเนตร์ พูนวณิชน์ ตอบว่ พอใจแล้ว และขอถอนญัตติที่ขอเติมคำ “ซึ่งจะ” นั้น

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่ สำหรับคำ “แต่” ที่สมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอขอเติมนั้นเกี่ยวกับหลักไวยากรณ์ ฉะนั้นจึงขอเชิญให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีอธิบายความข้อนี้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่ แม้จะไม่เติมคำ “แต่” ลง ความก็เหมือนกัน แต่เมื่อเติมคำ “แต่” ลง แล้วความก็ชัดขึ้น

นายเนตร์ พูนวณิชน์ กล่าวว่ ถ้าเติมคำ “แต่” นี้ลงแล้ว ความจะชัดขึ้นซึ่งดีกว่าจะไม่เติม

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ บัดนี้มีสมาชิกผู้หนึ่งเสนอขอให้เติม คำว่ “แต่” ลงในบรรทัดที่ ๖ ข้างหน้าคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” นั้น ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมลงมติว่าจะควรเติมคำ “แต่” นี้ลงหรือไม่ ที่ประชุมลงมติว่าควรคงไว้ตามร่างเดิม ๘ คะแนน และที่ลงมติว่าควรเติม ๓๓ คะแนน เป็นอันว่าที่ประชุมได้ลงมติให้เติมคำ “แต่” ลงข้างหน้าคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” ได้

พระยาอุคตพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวอ้าง ที่ว่าจะตั้งใครแทนนี้
หมายความว่าสภาจะตั้งใครแทนในหลวง นอกจากสมาชิกในสภาได้
หรือไม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า บุคคลภายนอก
นอกก็ได้

หลวงข้าราชการสวัสดิ์ กล่าวอ้าง คำว่า “ผู้ใด” กับคำ
“ใคร” นี้ ถ้ามีความหมายเหมือนกันแล้ว ขอให้ใช้คำ “ผู้ใด”
ดีกว่า

นายสงวน ศุภรักษ์ รับผิดชอบ

ประธานสภา ฯ กล่าวอ้าง บัดนี้มีสมาชิกผู้หนึ่งเสนอขอให้
แก้คำ “ใคร” ซึ่งประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอขอ
แก้ไขแล้วในบรรทัดที่ ๘ อ่านว่า “ราษฎรยังมีได้ตั้งผู้ใด” ฉะนั้น
จึงขอให้ที่ประชุมนี้ลงมติว่าควรแก้คำ “ใคร” เป็น “ผู้ใด” หรือ
ไม่ ที่ประชุมลงมติว่าให้ใช้คำ “ผู้ใด” มี ๓๕ คะแนน แต่ที่
ให้ใช้คำว่า “ใคร” มี ๓ คะแนน เป็นอันว่าที่ประชุมได้ลงมติให้
แก้คำ “ใคร” ซึ่งประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอไว้
เป็น “ผู้ใด” ได้

ประธานสภา ฯ กล่าวต่อไปว่า ตามร่างมาตรา ๓๐ ที่ได้แก้
มาแล้วนั้นหากไม่มีผู้ใดอภิปรายหรือคัดค้านอย่างใดแล้ว ขอให้ที่

ประชุมตั้งมติรับรองร่างมาตรานี้ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน และที่ประชุม
ได้ลงมติรับรองร่างที่ได้แก้ไขแล้วถูกต้องทั้งหมด

มาตรา ๓๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกล่าวไว้ใน
มาตรา ๓๓ อ่านว่า “พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป
โดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเห็นอกการเมือง”
ความในมาตรานี้ได้อธิบายโดยละเอียดในคำชี้แจงของข้าพเจ้า เรา
มีความหมายว่า ราชอาณาจักรสยามของเราจะปกครองด้วยวิธีมี
พระมหากษัตริย์โดยรัฐธรรมนูญ และเมื่อใช้วิธีการปกครองโดยมี
พระมหากษัตริย์เช่นนี้แล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ย่อมจะเกี่ยวข้องใน
การเมืองไม่ได้ บางเมืองที่มีสภา ๒ สภา เขายกไว้ในสภาน
และโดยปกติไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเมืองเหมือนกัน เรามีสภาเดียว
การเด็ดขาดอยู่ที่สภา ข้าพเจ้าเห็นว่าเราจะเป็นราชาธิปไตย ควรยก
เจ้านายอยู่เห็นอกการเมือง ความข้อนี้ได้กราบบังคมทูลและมีพระ
ราชหัตถเลขาตอบมาตั้งที่เสนอร่างรัฐธรรมนูญ

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวด้วยความเห็นในใจของ
ข้าพเจ้าว่า เราก็เป็นคนไทยทำไมจะตัดสินคดีเจ้าซึ่งเป็นคนไทยด้วยกัน
คู่ไม่เหมาะ และหมวดที่ ๒ มาตรา ๓๒ ยังมีบัญญัติว่าบุคคลย่อม
เสมอกัน ฉะนั้นทำไมจึงตัดสินคดีเจ้าเสีย เราควรหาญทำมาจนสำเร็จ
ทำไมเราจึงกล่าวเช่นนั้น จะทำให้บุคคลแยกไปคนละทาง ๒ ทาง

เพราะฉะนั้นช่วยระดีกรชน แต่รู้สึกเหมือนกันว่า ที่พูดนั้นก็คงแพ้ แต่เห็นเป็นข้อสำคัญสำหรับบ้านเมือง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ที่บัญญัติไว้นี้ ไม่ใช่จะไม่เอาเจ้าเข้ามาและไม่ใช้กันด้วยความวิศยาหรือเอา ออกเสีย เพราะไม่ใช่คนไทยนั้นหามิได้ ด้วยความตั้งใจที่จะให้เจ้าคงเป็นเจ้าอยู่ ตั้งใจให้พระเจ้าแผ่นดินคงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และถูกทดแทนเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งเป็นความตั้งใจที่ต่างหาก .

พระยาอุตมพงศ์เทัญต์อดีศักดิ์ กล่าวว่า ถ้าจะไม่บัญญัติไว้เช่นนั้น จะไม่เป็นเจ้าอย่างนั้นหรือ

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ท่านเป็นเจ้าแล้ว จะให้หายไปไม่ได้ อนึ่งเพื่อจะให้ปฏิบัติกันต่อไปพร้อมด้วยความ สุขสมบูรณ์ ความมั่นคง ตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวลงมา

พระยาอุตมพงศ์เทัญต์อดีศักดิ์ กล่าวว่า ถ้าเอามาบัญญัติได้ จะเป็นความมั่นคงหรือ พระบรมวงศานุวงศ์หรือเขาก็เป็นกันเอง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า การที่บัญญัติไว้เพื่อให้เป็นกันเองเสมอ ไม่มีโอกาสที่จะเป็นเขาเป็นเราได้ ถ้าจะเขียนถึงสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวแล้วมีโอกาที่จะเป็นกันเขากันเราได้

นายมังกร ดำเนิน กล่าวว่า หม่อมเจ้าบางพระองค์มีความรู้ในการเมืองดี ไม่ถือเกียรติยศเป็นเจ้าก็มาก เพื่อให้โอกาส

ได้เข้าในวงการเมืองได้ ควรจะมีข้อยกเว้น ถ้าหม่อมเจ้าพระองค์ใดโดยอม
 งดฐานะันครศักดิ์เป็นสามัญชนแล้ว ควรให้เข้าในวงการเมืองได้
 ถ้าประเทศใดมีคนหลายชั้น ความเจริญก็ช้า ถ้ายังมีความ
 เสมอภาค ประเทศก็เจริญเร็ว ส่วนเจ้าหญิงมีตัวอย่าง ยอมงดสิทธิ
 เดิมไปทำการสมรสได้ ส่วนเจ้าผู้ชายจะงดสิทธิเข้าวงการเมืองจะ
 ไม่ได้หรือ เห็นว่าควรให้โอกาสชั้นนี้ เพราะฉะนั้นควรให้
 หม่อมเจ้าที่ยอมงดฐานะันครศักดิ์เข้าในวงการเมืองได้ จะเป็นเกียรติ
 ยศยิ่งกว่าที่ยอมให้สถานะันครศักดิ์ไปทำการสมรส

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่ สำหรับเรื่องเจ้านันทานควรระวัง
 ถึงนักการเมืองขณะเวลาไปทำ Election Campaign ด้วย เมื่อต่าง
 ฝ่ายไปพูดอภิปรายกันเพื่อประสงค์เป็นผู้แทนย่อมมีการว่ากล่าวเสียดส์
 ในที่ประชุม ถ้าเจ้านันทานเข้ามาด้วยจะเป็นภัยหรือไม่ จะทำให้เสื่อมเสีย
 เกียรติยศของเจ้าหรือไม่ ส่วนการที่คิดว่าจะเป็นการกีดกันอย่าง
 พระยาอุคมาฯ แสดงว่าควรให้เข้ามา แต่อีกฝ่ายหนึ่งคิดว่า ถ้าให้เข้ามา
 แล้วจะเดือดร้อน จะเกิดเป็นการไม่เรียบร้อยต่อพระบรมวงศานุวงศ์

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่ ขอตอบนายมังกรที่ยอมให้เจ้า
 ดศฐานะและเข้ามาอยู่ในวงการเมืองได้ ชั้นนี้ถ้ากำเนิดเป็นเจ้า จะ
 ปฏิเสธว่าไม่ใช่เจ้าไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าจะยอมให้ดศตัวเป็นคนชั้น
 ต่ำโดยไม่ห้ามว่าไม่ควรให้ดศฐานะมาอยู่ในวงการเมืองแล้ว ย่อมให้
 โทษ เพราะฉะนั้นควรให้ท่านคงอยู่ในฐานะเดิม

นายมังกร ตามเส้น คัดค้านว่า การที่ส่งฐานันดรศักดิ์ไปทำ
การสมรสยังยอมได้ เจ้าชายที่ยอมส่งฐานันดรศักดิ์มาเกี่ยวข้องกับ
การเมืองไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่ากตบเป็นเกียรติยศยิ่งกว่าการส่ง
ฐานันดรเพื่อทำการสมรสซึ่งยอมให้ทำได้

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า ตามที่ประธานอนุกรรมการ
ร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่าไม่ได้รังเกียจเจ้าโดยชยากยกย่องขึ้นให้สูง
ขึ้นสำหรับหม่อมราชวงศ์สืบสายจากหม่อมเจ้า จะเข้ามาเป็นผู้แทน
อยู่ในสภาได้ไหม

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ตามมาตรา ๑๑
ไม่ห้าม

นายศิริก ชัยนาม รับรองความเห็นของพระยามานอราชเสวี
และกล่าวว่าท่านที่เป็นเจ้าชาย จะส่งมาเป็นคนธรรมดา ก็ผิด
ธรรมดา เป็นโดยกำเนิดเราต้องเรียกว่าเจ้า เพราะฉะนั้นจะกตบถวาย
ไปไม่ได้ ส่วนเจ้าหญิงที่ไปแต่งงานเราก็มักจะยังเรียกว่าเจ้า

หุดวงนฤเบศร์มานิต กล่าวว่า ระหว่างมาตรา ๑๑ กับ ๑๒
ได้นำเสนอบุญคดีอีกบุญคดีหนึ่ง คือ “ผู้ที่ได้รับพระราชทานแต่งตั้งให้
มีบรรดาศักดิ์ยอมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง

แต่ผู้ได้รับแต่งตั้งนี้อาจเวนคืนบรรดาศักดิ์เพื่อเกี่ยวข้องกับ
การเมืองได้”

ที่ให้อยู่เห็นอาการเมืองด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับเจ้า เพราะในระหว่างทำ Electoral Campaign ต่างฝ่ายต่างหาทาง Attack กัน พวกขุนนางนั้นพระมหากษัตริย์ทรงตั้งจะเสด็จเยี่ยมถึงพระมหากษัตริย์ด้วย

ส่วนข้าราชการบรรดาศักดิ์ที่ประสงค์รับราชการประจำ ก็ต้องไม่เกี่ยวกับการเมือง ส่วนผู้ที่ได้รับพระราชทานเนียบำนาญอันมิได้เกี่ยวข้องกับการเมืองหาจำต้องเดียดฉันท์

พระยาราชวังสันแสดงว่า ถ้าจะเติมฉบับนั้นก็จะมีระเบียบ

นายซิม กวีระไวทยะ กล่าวว่าได้เสนอญัตติต่อประธานสภาซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ “บุคคลทุกคนซึ่งมีบรรดาศักดิ์ไม่ว่าชั้นใดโดยแต่งตั้งหรือประการใดก็ตาม ย่อมอยู่เห็นอาการเมืองทั้งสิ้น แต่ชอบที่จะเว้นคนบรรดาศักดิ์ เพื่อเข้าได้มารับเลือกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรได้” ซึ่งเสนอให้เดิมความเหตุนั้นลงข้างท้ายมาตรา ๓๑ เหตุผลขอเติมนักเพราะบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย บรรดาศักดิ์เป็นแค่เพียงแต่งตั้งขึ้น ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์ใดๆ จึงไม่ควรอนุญาตให้บุคคลผู้มีบรรดาศักดิ์เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง หากใช้สภาขุนนางไม่ ตามร่างรัฐธรรมนูญไม่ปรากฏว่าเรามีสภาขุนนาง จึงชอบที่จะยกบุคคลที่มีบรรดาศักดิ์อยู่เห็นอาการเมืองเช่นเดียวกับเจ้า ถ้าหากบุคคลใดชอบจะเกี่ยวข้องกับการบ้านเมือง ก็ทำได้ในเมื่อเงิน

คนบรรดาศักดิ์แล้ว ทรง เฝ้าฯ เพื่อมิให้ผู้มีบรรดาศักดิ์ได้รับความดูหมิ่น
ในเมื่อทำ Electoral Campaign

พระยาราชวังสัน แถลงว่า ตามที่นายซิมเด็นอนนั้นเป็นความคน
ดรามัทยา จึงขอเดชะให้พิจารณาตราหน้าก่อน

พระยาวิชัยราชสุนทร รับรอง

พระยาราชวังสัน กล่าวว่ ตามที่กล่าวว่นั้นเป็นคนตะเรื่อง และ
บัญญัติก่าตั้งอภิปรายกันอยู่ในเจดานัก คือ เจ้าจะควรอยู่เหนือการ
เมืองหรือไม่

นายมานิต วสุวัต กล่าวว่ได้เสนอนุติคดีต่อประธานสภาเกี่ยว
กับมาตรา ๓๓ นั้น คือ ขอเติมคำว่ “จาก” ลงระหว่างคำว่ “เหนือ”
กับคำว่ “การเมือง” เป็น “ยอมดำรงอยู่ในฐานะเหนือจากการ
เมือง” ประโยคที่ว่ “ยอมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง” เป็น
ประโยคกำกวม เข้าใจได้หลายทาง คนอาจเข้าใจว่ามีอำนาจเหนือ
การเมืองก็ได้ กับเติมคำว่ “จาก” ลงไปแล้ว จเรต้นชั้น จริ่งอยู่
ภาษาอังกฤษว่ “Above Politics” เป็นความหมายชัดเจนดี แต่
ภาษาไทยเข้าใจได้ยาก ภาษาไทยไม่จำเป็นต้องแปลให้ตรงกับ
อังกฤษอย่าง Literally

ควรต้องแปลเอาความเข้าใจเป็นใหญ่ อนึ่งรัฐธรรมนูญของ
เรา ๆ จะเอาภาษาอังกฤษเป็นหลักไม่ถูก ต้องเอาไทยเป็นหลัก

คำแปลเดิมที่ว่า “เหนือการเมือง” นั้นจริงดีมาก ตรงกับภาษาอังกฤษและทำให้รู้สึกอ่ายกย่องเจาด์ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงต้องกรวดจะให้คงคำเดิมไว้ เป็นแต่เดิมคำว่า “จาก” เสียอีกคำหนึ่งเท่านั้น

นายหงวน ทองประเสริฐ เสนอให้เปลี่ยนคำ “เหนือ” เป็นคำว่า “พ้น”

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่ ได้เสนอญัตติต่อประธานสภาเกี่ยวกับมาตรา ๓๓ นี้ เหมือนกัน คือได้เสนอขอแปรคำว่า “เหนือการเมือง” เป็น “นอกวงการเมือง” การที่ขอเสนอเช่นนั้นก็เพราะประสงค์จะแสดงคารวะต่อเจ้านาย และเพื่อทำให้ทุกคนอ่านได้ชัดทันที ด้วยคนโดยมากอาจแปลว่า “เหนือการเมือง” เป็นว่า “เจ้านายมีอำนาจครอบงำการเมือง” หรืออาจทำให้เข้าใจเลยไปว่า “เจ้านายยังมีอำนาจเหนือกฎหมายของบ้านเมือง” ด้วยก็ได้ เพราะคำว่า “เหนือกฎหมาย” เคยชินหูชินใจกันแล้ว ที่แท้คำว่า “เหนือการเมือง” (Being above politics) ก็คือนอกวงการเมืองนั่นเอง แต่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีประสงค์อย่างเดียวกันที่จะแสดงคารวะต่อเจ้านายซึ่งปรากฏในคำแถลงของประธานอนุกรรมการแล้ว แต่คำว่า “นอกวงการเมือง” ก็หาได้ขาดการคารวะเสียมิได้ ไซ้แต่เท่านั้นยังได้ความดีถูกต้องและชัดเจนสัมประสงค์ของผู้ร่างแต่ละตรงกับควมในร่างภาษาอังกฤษด้วย

พระยาวิชัยราชสุนทร ถัดลงมา เมื่อได้ฟังสมเด็จพระมหาดายท่าน
ได้อธิบายกันมานานแล้ว รู้สึกว่าปัญหาที่จะต้องพิจารณาคือพระบรม
วงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ฯลฯ จะควรให้อยู่เหนือการเมือง
หรือไม่

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ถัดลงมา สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของโดย
กำเนิดนั้น ไม่มีปัญหา แต่ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นจากราชฎีกามีอยู่แล้ว
ผู้นั้นถ้าจากเจ้า ปัญหาจึงมีว่าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งและลาออกแล้ว จะเข้า
มาเกี่ยวข้องกับการเมืองอีกได้หรือไม่ และเห็นว่าถ้าลาออกแล้ว
เข้ามาได้ เพราะพวกเหล่านั้นเป็นคนไทย ชาวต่างประเทศที่แปลง
ชาติเป็นคนไทยแล้ว ยังมีสิทธิที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองได้
ฉะนั้นบุคคลประเภทนี้จึงควรอนุญาต

พระยาวิชัยราชสุนทร ถัดลงมา ความประสงค์ของเราก็คือ
เพื่อจะเคารพเจ้า ถ้าคนนั้นไม่เป็นเจ้า ก็ไม่ตรงกับมาตรา

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ถัดลงมา การลาออกจาก
ตำแหน่งการเป็นเจ้าได้ แต่การลาออกจากตำแหน่งการเป็นบิดาและ
บุตรไม่ได้

นายทอง ทองประเสริฐ ถัดลงมา คำว่า “การเมือง” มี
ขีดชั้นกันแค่ไหน อาจเกิดมีปัญหานั้น พวกเจ้าที่จรมาเกี่ยวข้องกับ
การเมืองนั้น เขาก็จะเถียงว่าตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ไม่ใช้การเมือง

เพราะไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์อย่างไร อาจนำความยุ่งยากขึ้นภายหลัง ซึ่งควรระกำหนดกฎเกณฑ์ไว้เสีย

พระยาศรีวิสารวาท แสดงว่า คำว่า “การเมือง” ในที่นี้ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “โพลิติก” ตำแหน่งเสนาบดีก็เป็นตำแหน่งที่เกี่ยวกับโพลิติก ส่วนบุคคลที่เป็นผู้แทนราษฎรก็ถือว่าเป็นส่วน ๓ ของการเมือง ฉะนั้นเจ้านายที่อยู่นอกการเมืองจึงดำรงตำแหน่งเหล่านั้นไม่ได้ แต่ท่านอาจดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งไม่เกี่ยวกับการเมืองได้ อนึ่ง ในนานาประเทศก็ให้เจ้านายอยู่นอกการเมือง ความมุ่งหมายสำคัญสำหรับประเทศเราก็คือ เมื่อมีการปกครองแบบราชาธิปไตย อำนาจจำกัดแล้ว พระมหากษัตริย์ยอมอยู่นอกเป็นทีเคารพสักการะ และพระองค์ท่านเองก็ดำรงอยู่นอกการเมือง เพราะฉะนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ย่อมต้องดำรงฐานะเช่นนั้นด้วยกัน ถ้าเราให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ แต่ยอมให้พระบรมวงศานุวงศ์เกี่ยวข้องแก่การเมืองแล้ว ก็ต้องมีการโต้แย้งซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจพลาดไปถึงพระองค์ท่านได้ ซึ่งเป็นการขัดกันในตัวเอง พระบรมวงศานุวงศ์เมื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองแล้ว เจตนาเข้าไปชิงตำแหน่งเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร ความปกตินานาประเทศต้องทะเลาะกันมาก ต่างคนก็ไปกล่าวร้ายต่อกัน ในการเช่นนั้นเป็นธรรมดาอยู่เอง เมื่อทะเลาะกันไปพูดกันไปก็รุนแรงขึ้นและอาจพาดพิงไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ และในที่สุดก็คือพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง เหตุนี้แหละ

นานาประเทศถือว่าเจ้านายต่างๆ ย่อมอยู่เหนือการเมือง บางประเทศ เช่นเดนมาร์ก นอร์เวย์ ไม่เฉพาะเจ้านายอยู่เหนือการเมือง ห้ามเจ้านายรับราชการด้วย จะอยู่ได้ก็แต่ในตำแหน่งทหาร เราเห็นว่าเจ้านายของเรามีจำนวนมาก จึงใช้ประเพณีที่เป็นกลางๆ ยังมีประเทศเซอร์เบีย มีสเปน ๗ เดียว บทบัญญัตินั้นเองมี ๒ ประการ คือ พระบรมวงศานุวงศ์จะเป็นผู้แทนราษฎรไม่ได้ และพระบรมวงศานุวงศ์จะเป็นเสนาบดีไม่ได้ แต่ส่วนราชการอื่นๆ เป็นได้ เรามีความมุ่งหมายเช่นนั้น ฉะนั้นจึงให้ดำรงตำแหน่งราชการต่างๆ ได้ถ้าไม่เกี่ยวกับการเมือง ในนานาประเทศตำแหน่งสำคัญในกระทรวงทบวงกรมซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งเสนาบดีแล้ว ตำแหน่งปลัดทูตตลอดจนเป็นตำแหน่งประจำและสำคัญ ฉะนั้นจึงต้องการคนมีความรู้ความชำนาญเพื่อเรียกมาปรึกษาหารือ เสนาบดีอยู่ได้ชั่วคราว ปลัดทูตตลอดจนประจำอยู่ได้ตลอดเวลา เจ้านายมีโอกาสดังเดิมทีๆ จะดำรงตำแหน่งนี้ด้วยความมั่นคง อนึ่งตามร่างมาตรา ๑๓ นี้ พระเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัย ส่วนคำว่า "เหนือการเมือง" นั้นเป็นคำที่เรายากยกให้ท่านอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพ ทั้งเป็นถ้อยคำสุภาพ

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ก็กล่าวว่า ทุกประเทศเขาไม่รับเจ้าเข้าสภามุแทนราษฎร นอกจากนั้นถ้าไม่มีกฎหมายให้เจ้าตาออกจากเจ้าได้แล้ว เจ้าชายก็ตาออกไม่ได้ ปัญหาที่ว่าเจ้าไม่เป็นเจ้าคง

ไม่มี คำว่า “เหนือการเมือง” นั้นได้มีผู้ขอแก้ว่า “พน” หรือ “นอก” ข้าพเจ้าเห็นมีคำว่า “พนแต่ซึ่ง” เช่น “พระเจ้าพนแต่ซึ่งกเถศ” เป็นคำงามน่าจะนำมาใช้ในทันที

พระยาวิชัยราชสุมนตร์ กล่าวว่่า ข้อค้นขอให้ลงมติว่าจะควรเติมคำตามนายมังกร สามเสน ว่า “ถ้าหม่อมเจ้าได้ลาออกแล้วให้เข้าอยู่ในการเมืองได้” หรือว่าจะให้คงไว้ตามนี้ ส่วนข้อที่ให้แก้คำต่าง ๆ นั้น เอาไว้แก่กันตอนที่ ๒ ต่อไป

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ข้อความอื่นนอกจากมาตรา ๓๓ นั้น เป็นปัญหาที่จะว่ากันในภายหลัง ในชั้นนี้ควรพิจารณาแต่เฉพาะมาตรา ๓๓ ก่อน และปัญหาข้อค้นในมาตรา ๓๓ นี้ คือ จะให้เจ้าเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ ขอให้ที่ประชุมโหวตเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาถึงข้อแก้ถ้อยคำต่อไป สมาชิกทั้งหมดได้ลงมติไม่ให้เจ้าเข้าเกี่ยวข้องกับการเมือง และให้คงถือตามร่างนี้

นายมานิต และนายเนตร์ ขอถอนญัตติที่ได้เสนอขอแก้คำ “เหนือ” เป็นว่า “พนแต่ซึ่ง” ตามพระยาศรีสุทนต์ ฯ

พระสุธรรมวิจิตรชัย กล่าวว่่า ใช้คำว่า “พนแต่ซึ่ง” คู่มันแดงไว้เกินไป

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงขอยืนยันว่า คำ “เหนือ” นี้แปลว่าอยู่ปลาย เพราะพวกอนุกรรมการได้นั่งกันมาหลายวัน ไม่อยากให้แดงอยู่ กัดจะไปส่งสัย แต่พระธรรมนิเทศ ฯ

ให้แปลคำ “เหนือการเมือง” ว่า “พ้นแต่การเมือง” ใน
 ปทานุกรม ซึ่งกำลังปรึกษาแก้อยู่ คำ “เหนือ” นี้เพราะแต่สภาพ
 ทั้งแต่ตั้งอัยยาศัยไมตรีด้วย

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่ ที่เสนอขอแปลคำ “เหนือ”
 เป็น “พ้นแต่การเมือง” นั้นขอถอนเมื่อจะคิดแก้ปทานุกรม
 เช่นนี้

นายมานิต และนายเนตร์ ไม่คัดค้าน

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ ปัญหาเรื่องแก้ถ้อยคำในมาตรา ๓๓
 นี้จะควรแก้หรือไม่ ที่ประชุมทั้งหมดได้ลงมติว่าไม่ควรแก้ และรับรอง
 มาตรา ๓๓ นี้ให้ใช้ได้

หลวงนฤเบศร์ ฯ กล่าวว่ ได้เสนอญัตติไว้ต่อประธานสภา ฯ
 ซึ่งได้แถลงแล้วหน้ในตอนนี้

นายชิม กล่าวว่ ได้เสนอญัตติไว้ต่อประธานสภา ฯซึ่งเกี่ยวกับ
 มาตรา ๓๓ นี้ และได้แถลงให้ที่ประชุมทราบเมื่อตอนต้นหน้
 แล้ว คือว่ สมาชิกผู้แทนราษฎรทุกคนก็ ผู้อื่นก็ ได้ไว้รับแต่งตั้ง
 ให้มีบรรดาศักดิ์ของเวณคั้นซึ่งเดิมว่ “บุคคลทุกคนซึ่งมีบรรดาศักดิ์
 ไม่ว่าชั้นใด โดยแต่งตั้งหรือประการใดก็ตาม ย่อมอยู่เหนือการเมือง
 ทั้งต้น และชอบที่จะเวณคั้นบรรดาศักดิ์ เพื่อเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็น
 สมาชิกผู้แทนราษฎรได้”

นายซิม วีระไวทยะ กล่าวหาเพื่อเป็นการเคารพผู้มีบรรดาศักดิ์ และพระเจ้าแผ่นดิน ฉะนั้นถ้าเราปล่อยให้ผู้มีบรรดาศักดิ์ไปทำ "Electoral Campaign" แล้วจะกระทบกระเทือนทำให้หม่อมองถึง พระเจ้าแผ่นดิน จึงไม่เอาได้ เพราะเห็นว่าชดกันอยู่ ที่พูดตั้งเดิมนั้น เพราะเราต้องการเคารพผู้มีบรรดาศักดิ์ ไม่ได้ดูหมิ่นผู้มีบรรดาศักดิ์ แต่การเวนคืนนั้นมุ่งสนใจ เพราะขณะทำการเช่นนี้อาจได้รับดูหมิ่น หรือติเตียนจากราชฎาให้ราชฎาถูกลูก เป็นการกระทบกระเทือนแน่แท้ถ้าเราเคารพแล้วไม่รักษาไว้ให้ดี จะเรียกว่าเคารพอย่างไร

นายบุญ ดับแตง กล่าวหา ก่อนที่จะได้อภิปรายกันต่อไป ขอร้องให้ท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ตั้งข้อให้ทำใจหนักแน่น เพราะถ้าพูดรุนแรงจะเกิดความน้อยใจถึงจะลาออก จึงขอพูดกันไว้ก่อน การประชุมในที่นี้ถือว่า ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะพูดอะไรได้ตามความเห็นของตน การเมืองเป็นกีฬาอย่างหนึ่งซึ่งผู้อยู่ในการเมืองเป็นนักกีฬาการเมือง ทั้งผู้ชนะและผู้แพ้ย่อมต้องมีใจเป็นนักกีฬาเสมอ ในเรื่องนิตินายที่มีบรรดาศักดิ์แพ้ ไหวด ขอให้อธิบายเป็นการแพ้ อย่างนักกีฬา ขย้าได้มีความเสียใจถึงต้องลาออกจากรัฐสภา เรื่องบรรดาศักดิ์นั้น ก่อนทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ พวกเราได้เคยพูดกันมาหลายหน ข้อใหญ่ข้อหนึ่งในความประสงค์คือ จะทำลายฉันทิประเพณีต่าง ๆ ที่แบ่งชนนุคลงทำให้เกิดแต่ความด่ามคคิ บรรดาศักดิ์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแบ่งชั้นแบ่งพวก แล้วนำมา

ซึ่งความไม่ถดถอยเกิดขึ้น ผู้มีบรรดาศักดิ์ไม่ได้มีบรรดาศักดิ์มา
 แต่กำเนิด เกิดมาก็เป็นชนสามัญเราเอง แต่โดยความดีความชอบ
 ซึ่งทำให้เจ้านายหรือผู้ใหญ่เป็นที่พอใจในทางใดทางหนึ่งก็ตาม จึงได้
 บรรดาศักดิ์เป็นมาเห็นๆ ทำให้บางคนคิดว่าเป็นการแบ่งชั้นของคน
 ให้สูงกว่าคนธรรมดา ชัยชนะที่ด้อย่างทำให้มตกร้าวระหว่งเพื่อนฝูง
 กันเป็นต้นว่า เพื่อนฝูงที่ชอบพอกันมาตั้งแต่เด็ก คนหนึ่งได้เป็นหลวง
 คนหนึ่งเป็นนายอยู่ เพื่อนคนที่เขานายไม่ทราบว่าเป็นหลวงเมื่อมา
 พบเพื่อนคนที่เขานายก็พูดจาถนุถนอมมิตร คนที่มีบรรดาศักดิ์เกิด
 ความไม่พอใจ และแสดงกิริยาเหยียดคนจนจนถึงเพื่อนทั้ง ๒ ค่อย
 แตกร้าวจากกัน

อีกประการหนึ่ง ท่านที่มีบรรดาศักดิ์ย่อมมีลักษณะพิเศษกว่าที่
 พดเช่นนี้ ไม่ใช่ถือว่าการได้บรรดาศักดิ์นั้นเป็นของน่าเปรียบสำหรับ
 ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าพดเพื่อคนทั่วไปเท่านั้น ข้าพเจ้าเองถ้ามัวมีบรรดา
 ศักดิ์เป็นพระยาเดชะอนันต์จะเวรคืน ไม่ใช่ของทอง แต่อยากจะทำ
 เพื่อความเสมอภาค และความสะดวกรในการสมาคมเพื่อให้เห็น
 ว่าเราไม่ต้องการมียศบรรดาศักดิ์ และบรรดาศักดิ์เป็นของไม่มีค่า
 สำหรับการที่ดำเนินการปกครองโดยทางดีมีศรัทธา (Democracy)
 จริงๆ

ประชาชนสภา ถาพนายจรรยา สืบแต่ง ว่าที่อภิปรายนี้เพื่อ
 ประสงค์อย่างไร นายจรรยา สืบแต่ง ว่ากล่าวได้ ให้เป็นที่เข้าใจกัน
 พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าววว่า จริงอยู่บรรดาศักดิ์แบ่งชั้น

มนุษย์ในโลกคนที่มีเงินทอง คนต่ำช้า แต่ด้วยความเคารพ เรา
ต้องนับถือ ถ้าเช่นนั้นเราจะไปไหว้พระทำไม ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เกี่ยว
ข้อง เป็นการที่ในหลวงตั้งแต่ง ถ้าต่อไปสภาพเห็นว่าบรรดาศักดิ์เป็น
ภัยแก่บ้านเมืองจะออกกฎหมายบรรดาศักดิ์ให้น้อยไป ๆ ก็แต่ด้วยกัน
มันก็เท่ากันนั่นเอง เวदानุรูปชาติจะตั้ง เขาจำเป็นต้องหาผู้คนที่ม
ความรู้ และหลักฐานข้อสำคัญต้องมีประเพณีเดิมเดิมไปด้วยขุนนาง
เช่นถ้ามีเจ้าพระยาคนหนึ่งถูกเลือกเข้าในสภา และท่านต้องเวนคืน
บรรดาศักดิ์ บางที่ท่านก็จะไม่ยอมรับ จะทำให้เสียการเมืองของ
เราไปไม่น้อย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า ทางการของ
เราแม้ถึงกันคือไปเราจะเสมอกัน คือที่นี้จะเรียงตามตัวอักษรไม่ใช่
เอาขุนนางไว้ข้างหน้านายค้อย เราคิดเหมือนกันที่จะทำการให้เสมอ
กัน ไม่ได้ตั้งใจแบ่งสมาชิกเป็น ๒ คณะหรือต่างชั้นต่างพวกกันนั้น
หาไม่ได้ ถ้าแม้จะเพิ่มความลงไปอย่างที่ท่านยิมว่าแล้ว เกรงว่าจะหา
สมาชิกยาก

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า บ้านเมืองย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
ประเพณีที่ดี เหตุการณ์ที่ดี ย่อมเปลี่ยนแปลง แต่ก่อนครั้งโบราณ
ตำแหน่งที่สูง ๆ อย่างเสนาบดี เขาเป็นถึงเจ้าพระยาเวदानุรูปชาติข้าพเจ้าก็ยัง
เห็นชื่อเป็นเจ้าพระยา คือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี เพราะธรรมเนียม
นิยมกันไป เมื่อการปกครองแผ่นดินเป็นไปเช่นนั้น มีในพระธรรมนูญ
เช่นนั้น การมีเกียรติยศและบรรดาศักดิ์เห็นจะไม่กีดขวางอะไร

อีกประการหนึ่งไม่ใช่ท่านที่เป็นเจ้าพระยาที่นั่งอยู่บนขอบเมื่อไร เพราะตายไปก็เอาไปไม่ได้ และเวลาตายก็ต้องเสียเงินทองมาก เพื่อให้สัมฤทธิ์ผล การเป็นเจ้าพระยาแต่ก่อนมั่งมีมากมีอำนาจต่างๆ เขียนตราขอร้องได้ เดียวกับต้องถูกคนมาเรียไรเด่มอ

นายซิม วีระไวทยะ กล่าวว่ ความจริงไม่ได้หมายความว่าดั่งนั้น เพราะเหตุว่าถ้อยคำมาตรา ๓๑ ยกเจ้าชน “เห็นอกรเมือง” เพราะฉะนั้นเพื่อความเคารพจึงเสนอนุญาตคืนชนมา แต่ถ้ามุ่งทางใดทางหนึ่งที่จะผ่อนผันได้ เช่นจุดหนึ่งเรียงตัวอักษรก็ด ถ้อยคำที่กล่าวมา อาจมีถ้อยคำแสดง ข้าพเจ้าอยากได้คำรับรองนี้ สิ่งที่ข้าพเจ้าเคารพ นั่นเอง ข้าพเจ้าหมายความว่าสถานที่ใดเดียวกัน สิ่งที่เคารพนั้นขอให้ พักไว้ ขอความไว้วางใจข้อนี้ เรื่องเช่นเคยปรารถนาครั้งก่อน เวลาร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว หลวงประดิษฐมนูธรรมเกรงว่าผู้ ใหญ่กับผู้น้อยจะเข้าพวกกันไม่ได้ และกล่าวว่เวลาทำรัฐธรรมนูญ กาวจรจะแข็งแรงให้ชาวชน ฉะนั้นถ้าจะอธิบายเพื่อความเข้าใจเพียงชั่ว เวลา ๓๕ นาที แล้วก็อาจจะทำให้การโต้เถียงดต้น้อยลงได้ อนึ่งใน เวลาโต้เถียงถ้ามีถ้อยคำใดที่พูดไปไม่น่าฟังและกระทบกระเทือนบ้างขอ ได้โปรดให้อภัยด้วย

พระยาราชวังสัน แถลงว่ เรื่องนี้ขอให้นายซิมถอนญัตติเสีย อย่าให้มีการลงมติ ความคิดเรื่องระเบียบการเรามีแล้ว แต่ที่นายซิม

กล่าวว่ถ้าคำพูดใดที่กล่าวโดยไม่น่าฟัง และกระทบกระเทือนไปบ้างนั้น
ขออภัย สำหรับข้าพเจ้าและท่านผู้ใหญ่ที่อยู่ในนี้คงไม่ถือ

นายทองน ของประเสริฐ กล่าวว่ อันว่าบรรดาศักดิ์ หลวง
พระ พระยา เมื่อเทียบศักดิ์เจ้าแล้วก็เหมือนกัน พวกเราได้อีก
เจ้าให้อยู่เหนือการเมือง ฉะนั้นถ้ามีผู้ถามว่ผู้มื่บรรดาศักดิ์ทำไม
จึงไม่ให้อยู่เหนือการเมืองบ้างเจ้า เช่นนี้จะตอบอย่างไร

พระยาศรีวิสารวาจา แล่งว่ เมื่อมีผู้ถามเช่นนั้นเราควร
ตอบว่การที่เจ้าอยู่เหนือการเมืองก็เพราะเป็นญาติของกษัตริย์ อยู่ใน
ฐานะเคารพ ผู้มื่ข้าราชการที่มื่บรรดาศักดิ์ไม่เป็นญาติของกษัตริย์
เหมือนเจ้า

หลวงประดิษฐมนูธรรมกล่าวว่ เรื่องนี้ขอแกลงว่ผู้เริ่มก่อ
การทั้งหมดเห็นว่ การที่ทำให้เกิดต่างชั้นคือบรรดาศักดิ์ในครั้งรัฐบาต
เก่า จำได้ว่เมื่ออยู่ที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเคยปรึกษาระหว่างเพื่อน
ฝูงว่ในชั้นต้นจะขอเวนคืนบรรดาศักดิ์ แต่เมื่อมาเด้นของท่านประธาน
คณะกรรมการราษฎรท่านว่อย่าทำเลยจะกระทบถึง พระมหากษัตริย์ที่
พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ ผู้ค่อยทำค่อยไปโดยไม่ตั้งบรรดาศักดิ์
ใหม่ดีกว่า และเพราะความนิยมว่บรรดาศักดิ์ไม่พิเศษกว่าคนสามัญ
ถึงเดี่ยว่บรรดาศักดิ์เป็นคำนำนามชนิดหนึ่ง ต่อจากนั้นมาได้พยายาม
ที่จะทำให้กิจการสำเร็จ ท่านประธานคณะกรรมการราษฎรได้แนะนำ
ว่การทำเช่นนั้นเป็นทางอ้อม ไม่ใช่ตรงที่ท่านนโดยวิธีตรง ผลที่สุด

ก็ได้เห็นขอนุกรมการอีก ท่านประธานอนุกรมการรับรองว่าต่อไป
จะเรียงนามโดยลำดับตามตัวอักษร และในหนังสือราชการหาค่าใช้จ่าย
เป็นกลางค่าเดียว คือว่าบุคคลเต็มอกันทางกฎหมาย ท่านก็รับรอง
พยายามจะทำให้ตั้งเหล่านี้ให้หมดไป ผลสุดท้ายได้เสนอให้มีมาตรา ๑๒
ขึ้น เพื่อแสดงให้ชัดว่าฐานันดรศักดิ์ใด ๆ ไม่ทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่าง
ใดเลย

ประธานอนุกรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า เรื่อง
บรรดาศักดิ์เราได้พูดกันมาก ข้าพเจ้าเองก็เป็นพระยามโนฯ นานาน
แล้ว รู้สึกว่าเป็นเกียรติยศ แต่ว่าใครจะไม่รับเกียรติยศที่ประมุข
แห่งชาติสมควรให้มัน สำหรับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ควรถือเป็นที่
นี้กว่าตัวดีกว่าผู้อื่น ต่างชั้นกว่าผู้อื่น ไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น หดวง
ประดิษฐ์ฯ และคนอื่น ๆ เคยพูดว่า เราเด็กเสียไม่ได้หรือ ได้เท่า
เงินคนบรรดาศักดิ์ คนอื่นจะได้เขาอย่าง ถ้าเราทำเช่นนั้นเป็นการ
กักขัดก ใต้ไม่เท่าเดียว นอกจากบังเกิดความรู้อึดแล้วท่านจะหา
ว่าหยิ่งก็ได้ อีกอย่างหนึ่งเราต้องการความเสมอภาคในราชการ ใน
กฎหมาย ฯลฯ ฉะนั้นถ้าในเวลานี้สมควรว่า นายชาวมืดมีความรู้ความ
สามารถที่สมควรเป็นเสนาบดี เราก็ขอให้ตั้งให้นายชาวนั้นขึ้นมา และ
นายคนนั้นจะได้ไต่หน้าเจ้าพระยาเสนาบดีบางคนด้วย ในเรื่องชื่อ
เห็นว่าเป็นความคิดที่เล็กน้อยอยู่ เราก็เสนอต้นในกฎหมายเสมอ เสมอ
ในฐานทั้งปวงทั้งหมดเรื่อง ใครเรียกชื่อใครว่าอะไรไม่ควรถือเป็น

การสำคัญ สมาสึกที่มาประชุม^๕เรียกตามตัวอักษรอย่างประกาศผู้
 สอบได้ได้ที่โรงเรียนกฎหมายแต่ก่อน ลำดับตัวอักษรต่อไปพระยา
 ะไรมีนามขึ้นต้นด้วยอักษรไหนก็อยู่ตามตัวอักษรอยู่ที่นายอะไรก็ได้
 เราจะเป็น^๕พระทำความระคายใจ^๕อื่นด้วยเรื่องชื่อเท่านั้น เวลานี้ยัง
 ไม่ควรทำ ควรทำสิ่งอื่นที่สำคัญ ควรถือไปในทางสงบดีกว่าที่จะ
 พะวองถึงความวิวาห์ ความคิดเช่นได้^๕แข็งแรงแก่พวกเราหลายคน
 เข้าใจว่าเห็นด้วยจึงส่งมา ก่อนมานักพูด เวลาที่พูด^๕ไม่ได้เรียน
 ให้ทราบ

พระยาวิชัยสุนทร^๕ กล่าวว่ ขออย่าให้มีการโหดเสยเพราะ
 ใน^๕ที่มีผู้มับรรดาศักดิ์^๕อยู่มาก ถ้าชนะก็ไม่งาม เวลานี้^๕แต่เริ่ม
 ต้น สมาสึกหลายคนก็เป็นผู้มับรรดาศักดิ์ ขอให้ระ^๕ตั้งถึงความ
 ข้อน^๕ส่วนความเคารพ^๕เป็นผู้ใหญ่ผู้น้อย^๕คงมีอยู่เป็นบรรดาของโลก
 เช่นลูกหลานจะเดินเสมอกับพ่อจะคบหัวพ่อเดินเป็นไปไม่ได้ เป็น
 บรรดาอยู่เอง

นายจรรยา สืบแต่ง กล่าวว่ เจ้านายต่างๆเราเคารพท่าน
 โดยฐานที่เป็นเจ้า^๑ โดยเรารัก^๑ โดยท่านมีคุณความดี^๑ สำหรับ
 ราษฎรด้วยกัน ท่านผู้มับรรดาศักดิ์ เราเคารพท่านเพราะมีอาวุโส^๑
 คุณความดี^๑ และเรารักใคร่นับถือ^๑ สำหรับท่านผู้มับรรดาศักดิ์เรา
 นับถือด้วยความดีและรักใคร่ ไม่ได้นับถือด้วยเหตุที่เป็นขุนนาง พระ
 พระยา และเจ้าพระยา การมับรรดาศักดิ์ย่อมทำให้เกิดเอกสิทธิ์พิเศษ

ในการเมือง เป็นต้นว่า มีนาย ก. ผู้หนึ่งอยากให้ได้เลือกเป็นผู้แทน
 และมีพระยา ข. ไปทำการให้เลือกด้วย ในส่วนมากพระยา ข. จะต้อง
 ได้เลือก แม้นาย ก. จะมีความสามารถดีอย่างไรก็ตามราษฎรไม่มี
 ความไว้วางใจ คิดว่าท่านผู้ที่เป็นพระยา ข. ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้ง
 นั้นดีกว่านาย ก. เสมอ แม้นาย ก. จะมีความสามารถดีอย่างไรก็ตาม
 แต่พระเจ้าแผ่นดินไม่เคยทรงทราบ และนาย ก. ไม่มีชื่อเสียงในหมู่
 ข้าราชการด้วยกัน นาย ก. จะไม่มีทางได้รับเลือกเท่าพระยา ข. ขออ้าง
 สถานผู้แทนราษฎรอย่างง่าย ๆ สมมติว่าในการตั้งประธานสภาผู้แทน
 ราษฎรนี้ ถ้าที่ประชุมจะเลือกนาย ก. เป็นประธาน จะต้องมั่งเสียง
 ข้างนอกถามว่า นาย ก. มาจากไหน มีความสามารถอย่างไร และ
 อะไรต่ออะไรอีก แต่ถ้าตั้งพระยา ข. เป็นประธานจะไม่มีเสียงกล่าว
 อย่างไรเลย นี่แหละเป็นเครื่องแสดงว่าบรรดาคำคิดเป็นเครื่องกีดขวาง
 อย่างหนึ่งในการเมืองและทำให้เกิดมีความไม่เสมอภาคขึ้น

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวไว้ที่จริงไม่มีการแพ้ชนะ
 เพราะไม่ได้ตั้งมติ เรื่องนี้ความเห็นตรงร่อยกันหมด ไม่เป็นเรื่อง
 ที่ควรโต้เถียงกันเลย และเพราะความเห็นตรงร่อยกันหมด ญัตติ
 ที่เสนอมาจึงควรถอนเสีย ตามที่ท่านสมาชิกรูปมาแต่จนนี้ว่าการที่
 นับถือเคารพกันก็ด้วยวุฒิ จะเป็นด้วยวุฒิหรือคุณวุฒิก็ตาม ไม่ใช่
 จำนวนถือกันด้วยฐานันดร เพราะฉะนั้นเป็นการเข้าใจกันดี การที่

เราจะทำอะไรไปให้เป็นเรื่องร้อน มันจะเป็นการเสียมากกว่าได้ เรา
ไม่ต้องการทำในสิ่งที่เสียมากกว่าได้ เรามีทางแน่นอนที่จะค่อย ๆ หมด
ไป ปล่อยให้คนอื่นไปเองเป็นทางคิดดูซุมดี ถ้าไม่มีทางศูนย์ ไปนั้น
แหละเราจึงคิดแก้ไข เป็นเรื่องที่เราว่า แล้วในองทางการว่ามันจะ
หมดไป ปล่อยให้มันหมดไปเอง มีแต่ได้เท่านั้น เป็นการสมควร
แล้ว เราไม่ทำสิ่งที่เสียมากกว่าได้

นายชิม วีระไวทยะ กล่าวว่่า เมื่อได้ทำความเข้าใจว่าไม่ถือ
บรรดาศักดิ์ และถือว่่าเป็นคำนำนามชนิดหนึ่งแล้วก็พอใจ

นายชิม วีระไวทยะ และหลวงนฤเบศร์มานิตชอถอนญัตติ

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อสมาชิกรัฐสภาได้ถอน
แล้ว ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยก็ไม่มีต่อไป และทั้งที่ประชุมได้ลงมติ
รับรองว่่า มาตรา ๓๑ ตามที่ประธานอนุกรรมการเสนอมาใช้ได้
โดยไม่มีกรแก้ไขอย่างใด ฉะนั้นจึงเป็นอันยุติ สำหรับมาตรา ๓๑
บทลงเวลา ๓๖ นาฬิกาตรง ซึ่งทางคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ได้เสนอขอให้มีเวลาดำหรับสมาชิกรัฐสภา ๓๐ นาที ไม่มีผู้ใดคัดค้าน
ที่ประชุมหยุดพัก ๓๐ นาที

ครั้นเวลา ๓๖.๓๐ นาฬิกา ประธานสภาได้สั่งกระดิ่งเรียกสมาชิกรัฐสภา
ให้เข้านั่งประชุมต่อไป

มาตรา ๓๒ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่่า
บทลงเวลา ๓๖ นาฬิกา ด้วย “สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม” คือ

มาตรา ๑๒ ซึ่งอ่านว่า “ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย”

มาตรา^๕ ขอนแก่นี้คำตอนต้นคือขอให้เติมคำ “แห่ง” ลงระหว่างคำ “ภายในบังคับ” กับคำ “บทบัญญัติ” และฆ่าคำ “แห่ง” ในบรรทัดเดียวกันออกเปลี่ยน “ใน” รวมความตามที่แก้ไขใหม่อ่านว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้” ส่วนสิทธิของชนชาวสยามตามมาตรานี้ได้ยุติกันมาแต่ไว้ในมาตรา ๑๑ ฉะนั้นจึงไม่มีอะไรจะพูดอีก

นายเนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ขอนเติมคำว่า “ส่วน” ลงในบรรทัดที่ ๒ ลงท้ายหน้าคำ “ฐานันดร”

หลวงชำนาญนิติเกษตร แกลงคัดค้านว่าไม่ควรเติม

ประชาชนอนุกรรมการแถลงว่า ไม่อยากให้เติมเพราะความชัดแจ้ง

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ไม่ต้องเติมเพราะไม่ทำให้ความเสียไป

นายเนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ตามข้อความที่ร่างมา^๕ ถ้าหากว่ามีกรำ^๕ เป็นจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในรัฐธรรมนูญฉบับนี้

หรือที่จะมีต่อไป รู้ดีว่าข้อความจะไม่ชัดพอ ฉะนั้นจึงขอ
ให้ตัดคำ “แห่ง” อยู่หน้าคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ออก

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่าคำ “แห่ง” นั้น
ได้ขอแก้ไขเป็น “ใน” แล้วแต่เท่าที่เสนอตามที่แก้ไขนั้นข้อความชัด
และคลุมถึง

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่ ถ้าเช่นนั้นขอถอน

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่ ถ้าตัดคำว่า “นี้” ออกจะ
เสียความหรือไม่

หลวงแดงนิติศาสตร์ กล่าวว่ ข้อความที่กล่าวนี้ชัดเจนอยู่
แล้ว ไม่ควรตัด

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่ คำว่า “นี้” เป็นคำ
หมายความชัดเจนอยู่แล้ว

นายทอง ทองประเสริฐ กล่าวว่ ให้เติมคำว่า บรรดาศักดิ์
ลงไป

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ว่า ประธานตรัสคัดค้านความถึง

นายทอง ทองประเสริฐ แถลงว่ถ้าเช่นนั้นขอถอนความที่
เสนอให้เติมคำว่า “บรรดาศักดิ์”

ประธานสภาฯ กล่าวว่ ในมาตรา ๓๒ จะควรตัดคำว่า “นี้”
ออกหรือไม่ ฉะนั้นจึงขอให้ประชุมกันถึงมติ มี ๔ นายที่เห็น

ว่าควรตัดคำว่า “นี้” ออก เห็นว่าไม่ควรตัดมีทั้งหมดนอกจาก
& นายนั้น เป็นอันว่าไม่ควรตัดคำว่า “นี้” ออก ประธาน
สภาฯ กล่าวต่อไปว่า อนึ่งคำว่า “ส่วน” จะควรเติมหน้าคำว่า
“ฐานันดร” หรือไม่ ที่ประชุมเห็นว่ไม่ควรเติมคำว่า “ส่วน”
ประธานสภาฯ กล่าวต่อไปว่า บัดนี้อยากให้ที่ประชุมนี้ลงมติรับรอง
มาตรา ๓๒ ตามที่ได้แก้ไขแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมได้ลง
มติรับรองให้ใช้ร่าง ตามที่ ประธานอนุกรรมการได้เสนอ แก่ และที่
ประชุมรับรองนี้

มาตรา ๓๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแถลง ว่า
มาตรา ๓๓ ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือ
ศาสนาหรือพิธีใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในอันที่จะปฏิบัติพิธีกรรม
ตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง
และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน”
ข้อความแจ่มแจ้งอยู่แล้ว ไม่ต้องอธิบาย แต่ขอแก้คำว่า “อันที่จะ”
เป็น “การ”

ประธานสภาฯ กล่าวว่ ตามที่ ประธานอนุกรรมการได้เสนอ
ขอแก้แล้วนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้ลงมติ ในที่สุดที่ ประชุมได้
ลงมติรับรองร่างมาตรา ๓๓ ตามที่แก้ไขไว้แล้วนั้นว่าใช้ได้

มาตรา ๓๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแถลง ว่า
มาตรา ๓๔ ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในอันร่างกาน

เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษา การประชุมโดยเปิดเผย การสมาคมหรือการอาชีพ เมื่อการนั้น ๆ ไม่เป็นปฏิบัตย์ต่อบทกฐิหมาย” ในมาตรา^๕ขอให้เติมคำว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฐิหมาย” ตรงข้างหน้าคำ “บุคคล” ในบรรทัดที่ ๓ และตัดคำว่า “ส่วน” ในบรรทัดที่ ๓ ออก เติมคำว่า “อบรม” ตรงข้างหลังคำ “การศึกษา” ในบรรทัดที่ ๒ ตัดคำ “หรือ” ออกแล้วทำวรรค กับตัดคำว่า “เมื่อการนั้นไม่เป็นปฏิบัตย์ต่อบทกฐิหมาย” ในบรรทัดที่ ๓-๔ ออก ฉะนั้น ในมาตรา^๕ซึ่งได้เสนอขอแก้ไข ซึ่งอ่านว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฐิหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การสมาคม การอาชีพ” ความมุ่งหมายที่บัญญัติมาตรา^๕ขึ้นนี้ก็เพื่อจะให้ความอิสรภาพ คือบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพที่จะทำอะไร ๆ ได้ ถ้าไม่เป็นการขัดหรือผิดต่อกฐิหมาย

พระยาราชวังสันถ์กล่าวว่า เพื่อจะตัดความสงสัย คำว่าสมาคม ตามปกติของมนุษย์เรียกว่าการสมาคม พดจากนั้น คบเป็นเพื่อนฝูงกัน ถ้าไม่ได้คำว่า “ตั้งสมาคม” คนอื่นจะเห็นว่าจะขัดแก่การตั้งสมาคม อาจไปเที่ยว ไปกินข้าว เพื่อจะเน้นให้ชัด

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า สมาคมหมายคความถึง เสรีภาพที่^๕ตั้งขึ้นด้วยใหม่

พระยาราชวังสันต์ตอบว่า เดิมที่ร่างว่า “การล่มสลาย” เพื่อให้สั้นและกินความกว้างเป็นพจนานุกรม มีวัตถุประสงค์ที่จะทำอะไรๆ ไม่ใช่มีแค่การล่มสลายเท่านั้น เพราะการล่มสลายมีเป็นปกติอยู่แล้ว เราอยากจะเน้นลงไป

หลวงแตงโมคณาจารย์ กล่าวว่า การตั้งล่มสลายมีกฎหมายบังคับ จึงควรเน้นความหมายในเรื่องสั้นให้ชัด

พระยาราชวังสันต์ กล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นขอให้เติมคำ “ตั้ง” ลงระหว่างคำ “การ” กับคำ “ล่มสลาย” อ่านว่า “การตั้งล่มสลาย”

ประธานอนุกรรมการรับรอง

พระยาวิชัยฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีใครอภิปรายต่อไปขอให้ลงมติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ตามที่อนุกรรมการได้เสนอขอแก่นั้น ถ้าไม่มีใครคัดค้านจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบทั้งหมดให้รับรองว่า ร่างมาตรา ๑๕ ตามที่แก้ไขแล้วนั้นใช้ได้

มาตรา ๑๕ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า
มาตรา ๑๕ อ่านว่า “... บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมายและมีหน้าที่
ป้องกันประเทศช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายใน
เงื่อนไขและโดยอากรที่กฎหมายบัญญัติ” มาตราความชัดแจ้งไม่

ต้องอธิบาย

พระประพิณพนยุทษ์ กล่าววา คำว่า “บุคคลมีหน้าที่เคารพ
กฎหมายและหน้าที่ป้องกันประเทศ” เป็นการถูกต้องแล้ว คือบุคคล
มีหน้าที่ป้องกันประเทศและช่วยเหลือแผ่นดิน หน้าที่เป็นกิริยาชนิดหนึ่ง
แต่ไม่มีหน้าที่ใช้กฎหมาย

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า หน้าที่นั้นหมายความว่า จะแจ้ง
ขุม้แล้ว

พระประพิณพนยุทษ์ กล่าววา หน้าที่แปลว่า ความช่วยเหลือ
เพราะกฎหมายไม่ใช่ ต้องเชื่อ เป็นเรื่องที่ต้องประพฤติตาม ฉะนั้น
คำว่า “เคารพ” ควรเปลี่ยน

พระยามวิรัชชพากย์ กล่าววา เห็นว่าไม่ควรเปลี่ยน เคารพ
เป็นทางใจ ทำไม่จะได้ เพราะฉะนั้น คำ “เคารพ” ตั้งแต่เป็น
moral obligation

นายสงวน ศุภารักษ์ กล่าววา คำว่า “หน้าที่” นั้นเป็นภาษา
กฎหมาย ไม่ต้องเปลี่ยน

หลวงชำนาญนิติเกษตร กล่าววา คำว่า “หน้าที่ตามกฎหมาย”
นั้น หมายความว่า “จำต้องทำ”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าววา ตามที่พูดเพื่อ
จะให้เห็น มาตรา ๑๑-๑๔ ก็ได้กล่าวถึงเสรีภาพ จึงต้องมีหน้าที่
ด้วยบุคคลต้องเคารพกฎหมาย เพื่อให้ความตรงกัน แต่ถ้อยคำ
ต่างกัน

พระประพิณ ฯ กล่าวว่่า ที่พูดมานั้นแปลว่่า อาการกิริยาที่ท่่าต่างกััน จึงเห็นว่่า ควรจะต่างกัันด้วยถ้อยคำ เมื่อเข้าใจกัันเช่นนั้น คือเห็นว่่ากิริยาอาการกระทำอย่างหนึ่ง มีหน้าต่าบองกัันอย่างหนึ่ง ไม่ต้องการให้ว่่ากล่าว ฉะนั้นขอถอนญัตติที่ขอแปรคำ “เคารพ”

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า รวมความว่่ามาตรา ๓๕ นี้ไม่มีผู้ใดขอแก้ไขอีก ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมตงมติรับรองร่างมาตรา ๓๕ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมเห็นชอบพร้อมกัันตงมติว่่าร่างมาตรา ๓๕ นั้นใช้ได้

มาตรา ๓๖ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่่า บัดนี้ลงหมอด ๓ ว่่าด้วย “สภาผู้แทนราษฎร” มาตรา ๓๖ นี้ความว่่า “สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมา” ความในมาตรานี้ชัดแต่่ว เห็นจะไม่ต้องมีคำอธิบายอื่นให้ที่ประชุมเข้าใจว่่า ตามร่างมาตรานี้เราทำได้ถาวร ไม่ใช่เฉพาะสมัยที่ ๒ ซึ่งจะได้กล่าวถึงถึงรายละเอียดในตอนที่

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีอภิปรายกัันต่อไปจะได้ตงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ตงมติว่่าร่างมาตรา ๓๖ นั้นใช้ได้

มาตรา ๓๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่่า มาตรา ๓๗ อ่านว่่า “คุณสมบัติแห่งผู้เลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และวิธีเลือกตั้งกับจำนวนสมาชิก ให้เป็นไปตามกฎหมายว่่า

ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” . ในข้อนี้ยากเด่นขอที่
 ประชุมว่าทำไมจึงได้บัญญัติดังนี้ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย
 ที่ยั่งยืน มีการแก้ไขที่น้อยที่สุด หรือไม่แก้ไขก็เป็นของดียิ่ง แต่ลักษณะ
 เลือกสมาชิก เลือกตั้งอย่างไร และจำนวนสมาชิก กต่างคือสมาชิก
 คนหนึ่ง จะแทนราษฎรก็หมิ่นแก่เด่น ก็พัน เห็นว่าต้องเป็นไปตาม
 กาศเทศะ จึงเอาไปบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือก
 ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งทำแล้วและจะเด่นขอที่จาก
 รัฐธรรมนูญ

ประธานสภา ฯ กต่างว่า มาตรา ๓๑ นี้ ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้าน
 อย่างใดจะได้ตั้งมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดก็ประชุมได้ตั้งมติ
 รับรองว่า ร่างมาตรานั้นใช้ได้

มาตรา ๓๒ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า
 มาตรา ๓๒ ความว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่ในตำแหน่งได้
 คราวละ ๔ ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึง
 คราวออกตามเวร ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มทีว่าง แต่
 สมาชิกที่เข้ามาแทนให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่ง
 ตนแทน” ก่อนอื่นขอแก้คำว่า “เวร” เป็น “วาระ” ซึ่งหมาย
 ความว่าระยะเวลา

พระเวียน ฯ กต่างว่า ข้อนี้คนสงสัย ถามว่า ใครเป็นผู้เลือก
 ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า สมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือก

ว่างลง สัมมทว่าว่างลง ๒ คน จะเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการ
เด็กตั้งผู้แทนราษฎร จะทำอย่างไร

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า ทำตามกฎหมายนั้น
พระยาราชวังสัน กล่าวว่ ถ้าขาดจังหวัดไหนก็เด็กจังหวัดนั้น
นายมังกร สามเสน กล่าวว่ ผู้ที่ออกด้วยยอมให้เด็กได้
อีกหรือไม่

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า เพราะเหตุไม่ได้บอกไว้จึง
เด็กได้

พระสุธรรมวิจิตรชัย กล่าวว่ ตามที่ส่งสัย คือว่าสมาชิกผู้แทน
ราษฎรอยู่ได้คราวละ ๔ ปีนั้นส่งสัย จะกินความถึงสมาชิกประเภท
ที่ ๒ หรือไม่ หรือใช้บทเฉพาะกาล

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า จะให้อธิบายเมื่อพูดถึงบท
เฉพาะกาล เวदानี้ไม่มี ๒ ประเภท การเด็กตั้งและวิธีเด็กตั้ง
อยู่ในกฎหมายว่าด้วยการเด็กตั้ง ไม่ได้พูดถึงสมาชิกประเภทใดๆ
มีแต่ประเภทของสมาชิกผู้แทนราษฎรเท่านั้น

นายสงวน ศุภวรัถย์ กล่าวว่ ถ้าสัมมทว่าเป็นสมัยมี ๓ บท
นี้จะเข้าใจง่าย

พระยามนิตศาสตร์ ฯ กล่าวว่ ตามที่พระสุธรรมกล่าวนั้นก็
โดยเกรงว่ ๔ ปีจะกินถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ คือส่งสัยว่ ๔ ปี
กินความถึงประเภทที่ ๒ หรือไม่

หลวงประดิษฐฯ ตอบว่า ในตอนนั้นเราพูดลงไปในส่วนที่ ๒
แต่ตัวสมาชิกประเภทที่ ๒ จะยังมีกำหนดอย่างไรนั้น ถ้าจะขอแก้ไข
รอไว้ถึงบทบัญญัติเฉพาะภาค อาจเป็นภายในเวลา ๒ ปี ๓ ปี
หรือ ๑๐ ปีก็ได้ แต่มาคราวนี้เราพูดถึงสมัยที่เด็กบทเฉพาะภาคแล้ว

พระสุธรรมฯ กล่าวว่ ขอให้เติมคำว่า “ซึ่งประชาชนเด็ก
๒๕
สงขมา” ข้างหลังคำ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

พระยาศรีวิสารวาจา ตอบว่า เห็นว่าไม่จำเป็น เพราะความ
หมายเช่นนั้นเป็นบทถาวรเราทำได้เหมือนอย่างไม่มีสมัยที่ ๒

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่ สมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรต้อง
ให้ราษฎรเลือกเป็นสมัยที่ ๑ ไม่ใช่สมัยที่ ๒

ประชาชนสภาฯ กล่าวว่ ใครเห็นว่าควรเติมคำตามที่พระ
สุธรรมเสนอขอแปรญัตติบ้าง ที่ประชุมทั้งหมดนอกจากพระสุธรรมฯ
ได้ลงมติรับรองว่ให้คงตามร่างเดิมที่ประชาชนอนุกรรมการฯ ได้
เสนอและให้ไว้ได้

มาตรา ๓๘ ประชาชนอนุกรรมการฯ แถลงว่ มาตรา ๓๘
อ่านว่ “ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องปฏิญาณ
ในที่ประชุมว่จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญนี้” มาตรา
ความรัดแล้ว ไม่จำเป็นต้องอธิบาย

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่ ขอเติมคำว่า “ชื่อสัตย์คือ
ปวงชนชาวสยาม”

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวอ้าง ความในมาตรา ๒๐ ไม่พอหรือ

นายสงวน ศุภารักษ์ กล่าวอ้าง ไม่ได้พิจารณา

พระรื้อมฯ ถามว่า เมื่อมาตรา ๒๐ แล้ว เห็นว่าจะต้องพิจารณาไปคราวเดียวกันหรือ

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า แบบพิจารณาก็มีแล้ว

นายสงวน ศุภารักษ์ กล่าวอ้าง ถ้ามีแบบพิจารณาแล้ว ก็ขอถอน

ประธานสภาฯ กล่าวอ้าง เมื่อไม่มีใครคัดค้าน จะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดก็ประชุมทั้งหมดลงมติรับรองร่างมาตรา ๑๘ นี้ เป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๐ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า มาตรา ๒๐ ระบุว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยาม มิใช่แทนแต่เฉพาะผู้ที่เลือกตั้งตนขึ้นมา จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตาม ความเห็นด้วย ความสุจริตใจของตนโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมอบหมายใดๆ ของผู้ที่เลือกตั้งตน” อนึ่งขอแก้ความว่า “ด้วย ความสุจริตใจของตน โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมอบหมายใดๆ ของผู้ที่ตน” ให้แก้ไขเป็น “ของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใดๆ”

ประธานสภาฯ กล่าวว่ เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปแล้ว
จะได้ขอให้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดก็ประชุมได้ลงมติรับรอง
ร่างมาตรา ๒๐ ตามที่แก้ไขแล้ว

มาตรา ๒๑ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า มาตรา ๒๑
อ่านว่า “ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามเวร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดยเห็นว่า
มีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา “ มาตรา
ก่อนอื่นขอแก้ร่างมาตรา ๒๑ (๑) เดิมซึ่งมีคำว่า “ ถึงคราวออก
ตามเวร ” เป็น “ ถึงคราวออกตามวาระหรือยุบสภา ” และมาตรา
๒๑ (๕) เดิมซึ่งมีคำว่า “ สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจาก
ตำแหน่งโดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย
ต่อสภา ” เป็นว่า “ สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดย
เห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา ” และ
ให้มีความว่า “ บทในข้อนี้ต้องมีเสียงมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ของ
จำนวนสมาชิกที่มาประชุม ” ประธานอนุกรรมการแถลงต่อไปว่ามาตรา

มีมติสมาชิกหลายท่านได้เสนอญัตติขอแปรมาตรา ๒๓ ข้อ ๓ เป็นข้อ ๒
 ได้เสนอขอให้เพิ่มความในมาตรา ๒๓ ดังอีกข้อหนึ่ง เป็นข้อ ๒
 ความว่า “เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” ญัตตินี้คณะอนุกรรมการ
 การได้ประชุมพิจารณากันแล้วเห็นว่า เพื่อให้ความชัดยิ่งขึ้นกว่าที่
 ร่างไว้เดิมจึงควรเพิ่มความว่า “หรือยุบสภา” ดังต่อท้ายความใน
 มาตรา ๒๓ ข้อ ๓ ดังที่ได้บันทึกแล้ว ประธานอนุกรรมการ ถาม
 นายติเรกว่า จะพอใจหรือไม่ตามที่แก่นั้น

นายติเรก ชัยนาม ตอบว่า พอใจและรับรองความที่ประธาน
 อนุกรรมการฯ แถลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

ประธานอนุกรรมการฯ แถลงต่อไปว่า ยังมีมติสมาชิกอีกผู้หนึ่ง
 ได้เสนอญัตติขอแปรมาตรา ๒๓ นี้ คือ พระยาอนุমানราชชน ซึ่ง
 เสนอว่า ตามมาตรา ๒๓ (๕) นั้น เห็นว่า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมา
 ประชุม ๓ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ก็ย่อมเป็นองค์ประชุม
 และเมื่อถือเอาเสียงตกระแนนมีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวน
 องค์ประชุม ก็ย่อมวินิจฉัยได้ ซึ่งเท่ากับว่า มีจำนวนราว ๓ ใน ๒
 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่านั้นก็ย่อมวินิจฉัยได้ และขอแปรมาตรา
 ๒๓ (๕) ว่า “สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดยเห็น
 ว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา แต่การลง
 มติวินิจฉัยข้อนี้ ให้ถือเอาเสียงตกระแนนมีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่ง
 หนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด” ญัตตินี้คณะ

อนุกรรมการได้พิจารณากันแล้วเห็นว่า การที่สภาจะวินิจฉัยให้สมาชิก
คนใดคนหนึ่งออกไปเพราะเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภา คำ
วินิจฉัยเช่นนั้น ควรได้รับความเห็นชอบของสมาชิกมากกว่า ๓ ใน
๕ ความเห็น ทางคณะอนุกรรมการฯ ได้ตกลงกันแล้ว ดังที่ได้
เสนอขอเติมความลงในมาตรา ๒๑ (๕) ว่า “มติในข้อนี้ต้องมีเสียง
ข้างมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม” ซึ่ง
ได้แก้กันแล้ว ประธานอนุกรรมการฯ ตามพระยาอนุমানราชชน
ว่าจะพอใจหรือไม่ตามที่แก้กัน

พระยาอนุমানราชชน ตอบว่า พอใจแต่รับรองตามที่ท่าน
ประธานอนุกรรมการฯ แถลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

หลวงเศชาติวงศ์วรวัฒน์ ถัดจาก มีข้อสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง คือ
ตามตัวอย่าง ในประเทศหนึ่ง มีสมาชิกสภาราษฎรผู้หนึ่งซึ่งถูกที่
ประชุมคัดออกจากสภาราษฎรแล้ว ภายหลังสมาชิกผู้นั้นกลับถูก
เด็กออกมาได้อีก ในสภานี้เราจะมีข้อใดอย่างไรบ้าง

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า ข้อนี้คงถึงเหมือนกันใน
ขณะที่คณะกรรมการได้ร่างรัฐธรรมนูญนี้ ถัดจากคือ เมื่อสมาชิก
ต้องออกไปแล้วภายหลังมีการเลือกตั้งสมาชิกผู้นั้นใหม่ โดยผู้นั้นไป
ให้ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาเป็นครั้งที่ ๒ แล้วกลับเข้ามาเป็นครั้งที่ ๓
เรื่องนี้เราคิดแล้ว แต่เห็นว่าเป็นความอิสระของราษฎร ถ้าแม้ว่า
ราษฎรเขาพอใจและเห็นว่าผู้นั้นเป็นคนดี ถ้าเราไปจำกัดเขาแล้วก็

เป็นการขัดต่อเสรีภาพของราษฎรหมู่หนึ่งซึ่งเห็นว่าควรยอมให้เขาที่จะ
กตัญญูเข้ามาได้

พระยาวิชัย ฯ กล่าวว่ ถ้ามีสมาชิกอย่างนั้นบ้าง เมื่อถูก
ออกไปแล้วเด็กเข้ามาอีกจะว่าอย่างไร

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ต้องยอม

พระยานิติศาสตร์ ฯ รับรองตามพระยาราชวังสันและกล่าวว่า
เมื่อมาทำอะไรอีก เราก็ได้ออกไปได้ เพราะเป็นการนิรโทษกรรม แต่
ถ้าอ่านรวม ๆ ไปทั้งข้อก็พอเข้าใจได้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ กล่าวว่ ถ้าเกรงว่าจะเข้าใจยากก็
เว้นวรรคเดี๋ยงเดี๋ยงกัน

พระยาราชวังสันแถลงว่ ในที่นี้ไม่ต้องเว้นวรรคก็ได้ เพราะ
การที่วินิจฉัยให้ออก ต้องมีจำนวนสมาชิกอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ของ
จำนวนสมาชิกที่มาประชุม เมื่อมีคนหมู่มากเขารั้งเกียจก็ตัดออกเดี๋ย
งเดี๋ยง

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์เสนอขอแก้คำว่ “อย่างน้อย” เป็น
“ไม่ต่ำกว่า”

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ แถลงคำว่ “ข้างมาก” เขาออกได้
แต่การที่จะใช้คำว่ “อย่างน้อย” หรือคำ “ไม่ต่ำกว่า” คำใดคำ
หนึ่งก็ได้ เพราะความหมายอย่างเดี๋ยงกัน

ประธานอนุกรรมการ ฯ รับรองให้ตัดคำ “ข้างมาก” ออก
และแก้คำ “อย่างน้อย” เป็น “ไม่ต่ำกว่า”

นายจรรยา สืบแสง กล่าว ว่า ถ้ามีสมาชิกถูกออกและกลับมา
ตั้งกล่าวแล้ว คือได้รับเลือก ขอนข้าพเจ้าคิดว่ากฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรต้องมีเพราะเรามีเจ้าบุคคลใดได้
รับเลือกเป็นสมาชิก ต้องมีคุณสมบัติตั้งจำกัดไว้ ถ้าราษฎร
เขาเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ครบตามจำกัด และเขาถือว่ามีเสรีภาพจะ
เลือกมาได้ตามชอบใจ เราจะมีสิทธิอะไรที่จะห้ามได้

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
จะพิจารณาต่อไป

นายจรรยา สืบแสง ถามว่า เราจะกันคนในประเภทข้อ ๕ นี้
ได้อย่างไร

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า จะเขาได้เสนอเมื่อถึง
กฎหมายว่าด้วยเรื่องผู้แทนซึ่งจะเสนอสภาภายหลัง

ประธานสภาฯ กล่าว ว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปแล้ว จะได้
ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมทั้งหมดลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๑
ตามที่แก้ไขนั้นแล้วว่าเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๒ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่า มาตรา ๒๒
อ่านว่า “พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรเป็น
ประธาน แห่ง สภา นาย หนึ่ง หรือ หตาย นายก็ได้ ตาม ซึ่ง สภา จะ ลงมติ

เด็ก” มาตราขอแก้ความในบรรทัดที่ ๒ ว่า “เป็นประธานแห่งสภา
 นายหนึ่ง” เป็นว่า “เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย” และเติมคำว่า
 “ได้” ลงระหว่างคำ “จะ” กับ “ลง” ในบรรทัดที่ ๓ อ่านว่า
 “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก” และแก้ต่อไปว่า ในมาตรา มี
 สมาชิกผู้หนึ่ง คือนายเนตร์ พุนวิวัฒน์ ได้เสนอขอให้เติมคำ “ขึ้น”
 ลงท้ายคำ “ราษฎร” ในบรรทัดที่ ๒ อ่านว่า “ราษฎรขึ้นเป็น
 ประธานแห่งสภาหนึ่งนาย” ประธานอนุกรรมการ ฯ ได้ถาม
 นายเนตร์ พุนวิวัฒน์ ว่า จะพอใจหรือไม่ตามที่แก้

นายเนตร์ พุนวิวัฒน์ ตอบว่า พอใจและรับรองตามที่ประธาน
 อนุกรรมการ ฯ แกลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

พระยานิติศาสตร์ ฯ กล่าวว่่า เมื่ออ่านความคองท้ายมาตรา
 ที่ว่า “จะได้ลงมติเลือก” แต่รู้สึกว่่าความคองท้ายนี้อาจจะไม่คลุม
 ความถึงความคองต้น ที่ว่า “เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย”

ประธานอนุกรรมการ ฯ แกลงว่่า ที่พระยานิติศาสตร์ ฯ
 กล่าวว่่า “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก” นั้นรวมถึงประธานหนึ่งนาย
 และรองประธานนายหนึ่งหรือหลายนาย

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ รับรองและอธิบายว่่า ความคองท้าย
 นี้คลุมถึง แต่ความประสงค์ของมาตรา นี้คือ คือประธานนายหนึ่ง
 และรองประธานจะเป็นคนเดี่ยวหรือหลายคนก็ได้ แต่สภาจะเป็น
 ผู้เลือก และนำชื่อขึ้นทุกเกล้า ฯ ถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง

อนึ่งความในมาตรา^๕ เมื่อพิจารณาตามหลักไวยากรณ์แล้วแบ่ง
ได้เป็นประโยคประธานและอนุประโยค ประโยคประธานคือว่า
“พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง” กิริยาของประโยคประธาน คือ “ทรง
ตั้ง” กรรมของประโยคประธานคือ “สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร”
“เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย” “เป็นรองประธานนายหนึ่งหรือ
หลายนายก็ได้” เหล่านี้เป็นอนุประโยค ส่วนประโยคท้ายที่ว่า
“ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก^๕” ไปคุมกิริยา “ทรงตั้ง” ซึ่ง
เป็นประโยคประธานด้วย

พระยาอุดม ฯ กล่าวว่ คำว่า “จะได้” ในความตอนท้าย
มาตรา^๕ ความหมาย^๕ ถึงว่าได้แล้ว

ประธานอนุกรรมการ ฯ รับรองและเสนอให้ตัดคำ “จะ” ออก

พระยานิติศาสตร์ ฯ กล่าวว่ เพื่อกันความสงสัย ขอเสนอให้
เติมความว่า “ตามมติของสภา” ลงข้างหลังคำว่า “ราษฎร” แล้วอ่าน
ว่า “๑๓. ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรตามมติของสภา” และ
ตัดความตอนท้ายที่ว่า “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก” ออก

ประธานอนุกรรมการ ฯ รับรอง

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไป จะได้
ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่าง
มาตรา ๑๒ ว่าใช้ได้

มาตรา ๒๓ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่า มาตรา ๒๓
 นี้อ่านว่า “ประธานแห่งสภามีหน้าที่ดำเนินการของสภาให้เป็นไป
 ตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่กระทำกิจการแทนประธานในเมื่อ
 ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” ข้อความมาตรานี้ชัด
 แฉก ไม่มีอธิบาย

ประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้ลงมติ ไม่
 มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมลงมติรับรองว่าใช้ได้

มาตรา ๒๔ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่า มาตรา ๒๔ นี้
 อ่านว่า “ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้
 สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมชั่วคราวประชุมนี้”
 อนึ่งขอคัดคำว่า “ซึ่ง” ออกเสีย และเติมคำว่า “ใน” ลงไปแทน
 ข้อความมาตรานี้ชัดแฉก ไม่มีอธิบาย

ประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันอีกจะได้ลงมติ
 ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๔ ว่า
 ใช้ได้

มาตรา ๒๕ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่า มาตรา ๒๕
 อ่านว่า “การประชุมชั่วคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมหนึ่งในสามของ
 จำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้” ประธานอนุกรรมการ ฯ
 แถลงขอเติมคำว่า “ไม่ต่ำกว่า” ลงข้างหน้าคำ “หนึ่งในสาม”
 อ่านว่า “ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม” แล้วกล่าวว่า ตามมาตรา ๒๕ มีข้อที่

ควรเสนอข้อที่ประชุมคือองค์ประชุม กล่าวคือ จำนวนเท่าไรจึงเป็น
องค์ประชุมได้ ควรดูตามแบบรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ เขา
ใช้ครั้งหนึ่งก็มี ๒ ใน ๓ ก็มี ๓ ใน ๓ ก็มี และที่น้อยที่สุดคืออังกฤษ
มีจำนวนสมาชิกประมาณ ๖๐๐ คน แต่มีจำนวนสมาชิกมาเพียง
๔๐ คน ก็เป็นองค์ประชุมได้ และได้ใช้มาหลายร้อยปีแล้ว ไม่
ปรากฏว่าขัดข้องอะไร จึงเป็นปัญหาควรคิดว่า องค์ประชุมของ
สมาชิกเรามีสมาชิกเท่าไรจึงควร มีความคิด ๒ ทาง ทางหนึ่งเอา
ข้างมาก จึงเป็นองค์ประชุมได้ การประชุมนั้น ถ้ามาไม่พร้อมกัน
ประชุมไม่ได้ก็จะลำบาก อย่างที่อังกฤษมีสมาชิก ๖๐๐ คน เอา ๔๐ คน
ก็คูน้อยไป บางทีมีกิจการสำคัญประชุม ๒-๓ คน ก็ใช้ได้ แต่ที่
ประชุมนี้จะเห็นว่าเท่าใดควร แต่อุณหภูมิการเห็นว่า จำนวน หนึ่งใน
ใน สาม นั้น ก็ควรแล้ว

พระยาวิชัย ฯ ถามว่า สมาชิกของเราจะมีจำนวนเท่าใดที่มาก
ที่สุด

ประธานอนุกรรมการ ฯ ตอบว่า เรากำหนดจังหวัดละคน
จังหวัดที่มีคนน้อยกว่าแล้ว เอา ๓ คน พดเมืองของเราน้อย สำหรับ
เมืองไทยจะน้อยไปมาก ที่กำหนดหมายคงมาถึงเวลาต่อไปข้างหน้า
เมื่อพัน ๑๐ ปีไปแล้ว

พระยาราชวังสัน กล่าวว่ แล้วแต่จำนวนพดเมือง ต้องคอย
เปิดยื่นตาม

พระยานิติศาสตร์ ฯ กล่าวว่่า ควรเอา ๓ ใน ๓ เหมาะกว่า
 พระยาราชวังสันตอบว่่า การประชุมนี้มี ๓ เวลา และการ
 ประชุมนั้นจะต้องมาทำกฏหมายต่าง ๆ และจะต้องมาเตรียมการไว้ก่อน
 บางข้อบางส่วนไม่ interest ก็ไม่เกี่ยวข้อง ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องที่
 เขาอยากรู้อยากเห็น เขาก็มากันเอง ถ้าจำกัดแล้ว จะเดือดร้อน

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไป จะได้
 ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมลงมติรับรองว่่า มาตรา ๕๕
 ตามที่แก้ไขแล้วเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๕๖ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่่า มาตรา ๕๖
 อ่านว่่า “การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็น
 ประमाण เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญ”
 และกล่าวว่่า เรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น มีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา
 ข้างท้ายซึ่งเป็นเรื่องพิเศษ

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันอีกจะได้
 ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรานี้ว่า
 ให้ใช้ได้

มาตรา ๕๗ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่่า มาตรา ๕๗
 อ่านว่่า “สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออก

๕๕๖

เสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชขาด” มาตรานี้ไม่จำเป็นต้องอธิบาย เพราะความชัดแจ้ง

ประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันอีกจะได้ลงมติ ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรานี้ให้ใช้ได้

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๕๐ นาฬิกา

หลวงศหกรรมบดี

นายปพาฬ บุญ-หลง

นิติศาสตร์

หลวงชวเลขปรีชา

ปรีชาานุสาสน์

ผู้ตรวจงานการประชุม

๕ หน้า ๗๕

นายมังกร สามเสน

พระยาศรยุทธเสณี

พระวุฒิศาสตร์

๓๐ มี.ค. ๒๕

จรรยา อนุบางช้าง

หมายเหตุ ประธานไม่ยอมเซ็น รองประธานเซ็นแทน โดยความเห็นชอบของสภา

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร